HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

18 octombrie 2012*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Poluare și factori nocivi — Tratarea apelor urbane reziduale — Directiva 91/271/CEE — Articolele 3, 4 și 10 — Punctele A și B din anexa I”

În cauza C-301/10,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 16 iunie 2010,

Comisia Europeană, reprezentată de S. Pardo Quintillán, de A.-A. Gilly și de A. Demeneix, în calitate de agenți,

reclamantă,

împotriva

Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, reprezentat de L. Seeboruth, în calitate de agent, asistat de D. Anderson, QC, de S. Ford și de B. McGurk, barristers,

pârât,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, domnii A. Borg Barthet (raportor), M. Ilešič și J.-J. Kasel și doamna M. Berger, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: doamna K. Sztranc-Sławiczek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 noiembrie 2011,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 ianuarie 2012,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin neinstalarea unor sisteme de colectare corespunzătoare, conform articolului 3 alineatele (1) și (2) și punctului A din anexa I la Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale

* Limba de procedură: engleza.

(JO L 135, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43), în Whitburn, precum și în Beckton și în Crossness din Londra, pe de o parte, și prin neasigurarea unei tratări corespunzătoare a apelor reziduale din stațiile de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden din Londra conform articolului 4 alineatele (1) și (3), articolului 10, precum și punctului B din anexa I la Directiva 91/271, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor dispoziții.

Cadrul juridic

2 Conform articolului 1, Directiva 91/271 se aplică colectării, tratării și evacuării apelor urbane reziduale, precum și tratării și evacuării apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale. Aceasta are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării datorate evacuărilor de ape reziduale.

3 Articolul 2 din Directiva 91/271 prevede:

„În sensul prezentei directive:

1. «ape urbane reziduale» înseamnă apele menajere uzate sau amestecul de ape menajere uzate cu ape industriale și/sau ape de scurgere;

[...]

5. «sistem de colectare» înseamnă un sistem de canalizare care adună și transportă apele urbane reziduale;

6. «echivalent-locuitor» (EL) înseamnă încărcarea organică biodegradabilă cu o cerere biochimică de oxigen în cinci zile (CBO5) de 60 de grame de oxigen pe zi;

[...]”

4 Articolul 3 din Directiva 91/271 prevede:

„(1) Statele membre veghează ca toate aglomerările să fie echipate cu sisteme de colectare a apelor urbane reziduale:

— până la 31 decembrie 2000, pentru cele al căror echivalent-locuitor (EL) este mai mare de 15 000

[...]

(2) Sistemele de colectare descrise la alineatul (1) trebuie să respecte cerințele din anexa I punctul A. [...]”

5 Conform articolului 4 din această directivă:

„(1) Statele membre veghează ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate, să facă obiectul unei tratări secundare sau echivalente, în următoarele împrejurări:

— până la 31 decembrie 2000, pentru toate evacuările care provin de la aglomerări cu EL mai mare de 15 000;

[...]

(3) Evacuările din stațiile de epurare a apelor urbane reziduale prevăzute la alineatele (1) și (2) respectă condițiile din anexa I punctul B. [...]

(4) Încărcarea exprimată în EL se calculează pe baza încărcării medii maxime săptămânale care intră în instalația de tratare în cursul anului, cu excepția situațiilor neobișnuite, cum ar fi cele produse de precipitații intense."

6 Articolul 10 din Directiva 91/271 prevede:

„Statele membre veghează ca stațiile de epurare a apelor urbane reziduale, construite în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 4, 5, 6 și 7, să fie concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să aibă un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate. Este necesar să se țină seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații."

7 Anexa I la Directiva 91/271, intitulată „Dispoziții privind apele urbane reziduale", prevede la punctul A, intitulat „Sistemele de colectare":

„Sistemele de colectare țin seama de dispozițiile din domeniul tratării apelor uzate.

Conceperea, construirea și întreținerea sistemelor de colectare se întreprind pe baza celor mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive, în special în ceea ce privește:

— volumul și caracteristicile apelor urbane reziduale;

— prevenirea scurgerilor;

— limitarea poluării apelor receptoare care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor."

8 Nota de subsol 1 de la punctul A din anexa I la Directiva 91/271, adăugată la titlul „Sistemele de colectare", are următorul cuprins:

„Dat fiind că în practică nu este posibilă construirea sistemelor de colectare și a stațiilor de epurare care să permită tratarea tuturor apelor uzate în situații precum cele provenite din precipitații extrem de intense, statele membre decid ce măsuri trebuie adoptate pentru limitarea poluării care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor. Aceste măsuri se pot baza pe procentele de diluare sau pe capacitatea în raport cu debitul pe timp uscat sau pot indica un număr acceptabil de supraîncărcări în fiecare an."

9 Punctul B din Anexa I la Directiva 91/271, intitulat „Evacuările provenind de la stațiile de epurare a apelor urbane reziduale în apele receptoare", stabilește dispozițiile care trebuie respectate în privința evacuărilor provenind de la stațiile de tratare a apelor urbane reziduale deversate în apele receptoare. Nota de subsol 1 de la punctul A din anexa I la această directivă, citată la punctul anterior, este reprodusă la punctul B din anexa I la directiva menționată.

Procedura precontencioasă

10 Comisia a fost sesizată cu o plângere privind stația de pompare de la Whitburn Steel, precum și cu alte plângeri privind încărcări excesive din cauza furtunilor în alte părți din Regatul Unit.

11 La 3 aprilie 2003, Comisia a adresat o scrisoare de punere în întârziere Regatului Unit în care a precizat că stația de pompare de la Whitburn Steel nu respecta obligațiile privind colectarea apelor urbane reziduale, impuse la articolul 3 alineatele (1) și (2), precum și la punctul A din anexa I la Directiva 91/271.

12 În răspunsul său din 3 iunie 2003, Regatul Unit a susținut că aglomerarea avută în vedere îndeplinea condițiile privind colectarea, prevăzute la articolul 3 din Directiva 91/271. Totuși, acesta a admis că, în urma unor cercetări suplimentare efectuate cu privire la sistemul de colectare din sector, era necesar să se amelioreze debitul de tranzit al acestui sistem. În plus, Regatul Unit a explicat că condițiile de autorizare a evacuărilor impuse companiei de furnizare a apei pentru exploatarea stației de pompare a apelor reziduale din Whitburn Steel fuseseră modificate, fapt care trebuia, așadar, să reducă numărul de evacuări. Aceste îmbunătățiri trebuiau finalizate cel târziu până la 31 martie 2004.

13 La 21 martie 2005, Comisia a adresat o a doua scrisoare de punere în întârziere Regatului Unit în care a arătat că sistemele de colectare și de tratare a apelor urbane reziduale din sectorul Londra nu respectau obligațiile privind colectarea și tratarea apelor urbane reziduale, impuse la articolul 3 alineatul (1), la articolul 4 alineatele (1) și (3), la articolul 10, precum și la punctele A și B din anexa I la Directiva 91/271. Comisia a precizat că în Tamisa erau evacuate ape uzate netratate, chiar în condiții de precipitații moderate, și că nu se prevedea nicio măsură imediată pentru a rezolva această problemă care, așadar, ar persista și chiar s-ar agrava.

14 În răspunsul său din 20 mai 2005, Regatul Unit a explicat că sistemul de colectare a apelor reziduale din Londra era un sistem mixt care colecta și dirija atât apele menajere și industriale uzate, cât și apele de scurgere dintr-un bazin de 557 km^2 pentru a le supune unei tratări secundare în stațiile de epurare din Beckton, din Mogden, din Crossness, din Long Reach și din Riverside, înainte de evacuarea lor în Tamisa. Totuși, acesta a recunoscut problemele privind volumul, încărcarea și frecvența evacuărilor pe vreme umedă provenind din supraîncărcări și a anunțat decizia de a realiza studiul strategic al estuarului Tamisei („Thames Tideway Strategic Study”, denumit în continuare „TTSS”), pentru a evalua efectele acestor evacuări asupra mediului.

15 În ceea ce privește obligațiile sale de a asigura tratarea adecvată a apelor urbane reziduale, Regatul Unit a declarat că, deși vor fi realizate îmbunătățiri cât mai curând posibil, stațiile de epurare care deservesc aglomerarea Londrei erau conforme dispozițiilor prevăzute de Directiva 91/271 încă de la 31 decembrie 2000. În plus, Regatul Unit a explicat că evacuările care au avut loc în luna august 2004 erau consecința unor precipitații deosebit de puternice.

16 Întrucât a considerat nesatisfăcător răspunsul furnizat de Regatul Unit, Comisia, prin scrisoarea din 10 aprilie 2006, a transmis acestui stat membru un aviz motivat, precizând că, în opinia sa, acesta nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 3 alineatele (1) și (2) și al punctului A din anexa I la Directiva 91/271 în ceea ce privește Whitburn și obligațiile care îi revin în temeiul articolului 3 alineatul (1), al articolului 4 alineatele (1) și (3), al articolului 10, precum și al punctelor A și B din anexa I la Directiva 91/271 în ceea ce privește cele nouă stații de epurare care deservesc sectorul marea Londră.

17 Drept răspuns la respectivul aviz motivat, Regatul Unit, prin scrisoarea din 15 iunie 2006, a arătat că întregul sistem de colectare și stațiile de epurare care deservesc Whitburn și aglomerarea metropolitană din Sunderland erau conforme Directivei 91/271.

18 În urma unei reuniuni desfășurate la 6 iulie 2007 între reprezentanții Comisiei și cei ai Regatului Unit, acesta din urmă a furnizat clarificări cu privire la acest aspect printr-o scrisoare din 23 octombrie 2007.

19 În ceea ce privește situația Londrei, Regatul Unit a răspuns că, deși trebuiau făcute îmbunătățiri la stațiile de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden, aceasta nu însemna că stațiile respective încălcau Directiva 91/271. Prin acceptarea acestor îmbunătățiri, Regatul Unit își arăta pur și simplu dorința de a oferi un nivel de protecție a mediului mai bun.

20 Cu ocazia unei reuniuni din 26 ianuarie 2007, reprezentanții Comisiei și ai Regatului Unit au discutat despre cele două opțiuni posibile pentru Londra, sugerate de raportul TTSS, iar Regatul Unit a decis să opteze pentru tunelul unic cu o lungime de 30 km de-a lungul Tamisei și pentru tunelul separat pentru afluentul acesteia, Lee. Întregul proiect ar trebui finalizat înainte de 2020.

21 În urma a două scrisori suplimentare din 29 iunie 2007 și din 4 februarie 2008, comunicate de Regatul Unit, întrucât a considerat în continuare nesatisfăcătoare răspunsurile furnizate de acest stat, Comisia, prin scrisoarea din 1 decembrie 2008, a emis un aviz motivat complementar prin care a precizat interpretarea sa privind Directiva 91/271 în ceea ce privește obligațiile care revin statelor membre de a controla evacuările de ape urbane reziduale prin deversoarele de preaplin. De asemenea, Comisia a confirmat temerile pe care le avea cu privire la caracterul neadecvat al sistemului de colectare instalat în împrejurimile Whitburn, al sistemelor de colectare din Beckton și din Crossness, precum și al stațiilor de epurare din Mogden, din Beckton și din Crossness.

22 Cu toate acestea, Comisia a decis să nu continue procedura inițiată în ceea ce privește sistemele de colectare și stațiile de epurare din Beddington, din Esher, din Crawley, din Deephams, din Hogsmill, din Long Reach și din Riverside. În consecință, Comisia a solicitat Regatului Unit să adopte măsurile necesare pentru a se conforma acestui aviz complementar în termen de două luni de la primirea sa.

23 Au urmat mai multe schimburi de corespondență și întâlniri între Comisie și Regatul Unit, fără a se ajunge însă la o soluție.

24 Întrucât a considerat în continuare nesatisfăcător răspunsul dat de Regatul Unit, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

25 Principalele puncte cu privire la care Comisia și Regatul Unit sunt în dezacord se referă la interpretarea Directivei 91/271.

26 Potrivit Comisiei, statele membre au obligația să se asigure că sistemul de colectare este conceput și construit astfel încât să colecteze toate apele urbane reziduale produse de aglomerarea pe care o deservește și să se asigure că acestea sunt dirijate în vederea tratării. Capacitatea sistemului de colectare ar trebui, așadar, să fie în măsură să țină cont de condițiile climatice naturale (vreme uscată, vreme umedă sau chiar furtună), precum și de variațiile sezoniere precum populațiile nerezidente, turiștii și activitățile economice sezoniere.

27 Aceasta apreciază că „supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor”, la care se face referire la punctul A din anexa I la Directiva 91/271, face parte integrantă din sistemele de colectare și din stațiile de epurare a apelor urbane reziduale. Această directivă ar trebui interpretată în sensul că prevede obligația absolută de a evita evacuările deversoarelor de preaplin, sub rezerva unor împrejurări excepționale. Astfel, acest raționament ar fi ilustrat de nota de subsol 1 de la punctul A din anexa I la Directiva 91/271, care prevede că în practică nu este posibilă colectarea și tratarea tuturor apelor uzate „în situații precum cele provenite din precipitații extrem de intense”.

28 Comisia invocă factori precum frecvența și volumul evacuărilor pentru a arăta că există o încălcare a Directivei 91/271. Astfel, contrar temerilor Regatului Unit, Comisia nu propune o regulă strictă de 20 de evacuări, însă subliniază că, cu cât un deversor permite mai mult scurgerea, în special în perioadele caracterizate doar de precipitații moderate, este cu atât mai mult probabil ca funcționarea acestui deversor să nu fie conformă Directivei 91/271.

29 Între Comisie și Regatul Unit există un dezacord și în ceea ce privește conținutul care trebuie atribuit noțiunii „cele mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive” (denumită în continuare „BTKNEEC”, care este prescurtarea expresiei englezești „best technical knowledge not entailing excessive costs”) prevăzute la punctul A din anexa I la Directiva 91/271.

30 Comisia arată că această noțiune trebuie interpretată în contextul Directivei 91/271, al finalității și al obiectivelor acesteia, și anume protejarea mediului împotriva unei deteriorări cauzate de evacuările apelor reziduale.

31 Comisia apreciază că noțiunea BTKNEEC permite statelor membre să aleagă între mai multe soluții care în același timp încurajează respectarea dispozițiilor și a obiectivului Directivei 91/271 precum construirea unor noi infrastructuri de stocare, majorarea celor existente deja sau devierea apelor pluviale înainte ca acestea să poată pătrunde în sistemele de colectare.

32 Potrivit Regatului Unit, Directiva 91/271 trebuie interpretată în sensul că lasă la latitudinea statelor membre să stabilească modul în care trebuie colectate și tratate apele urbane reziduale în vederea realizării obiectivului acestei directive, care este protejarea mediului împotriva unei deteriorări cauzate de evacuările apelor reziduale.

33 Regatul Unit apreciază că Directiva 91/271 trebuie interpretată ținând cont în special de impactul de mediu al evacuărilor asupra apelor receptoare.

34 În ceea ce privește noțiunea „precipitații extrem de intense”, Regatul Unit consideră că faptul că în nota de subsol 1 de la punctul A din anexa I la Directiva 91/271 se recunoaște în mod expres că nu va fi posibilă evitarea evacuărilor în situații deosebite, în special cu ocazia precipitațiilor extrem de intense, nu impune obligația absolută de a evita evacuările în alte împrejurări. Regatul Unit consideră că aspectul dacă evacuările sunt adecvate în alte împrejurări trebuie să fie stabilit prin aplicarea noțiunii BTKNEEC și printr-o apreciere a impactului de mediu al evacuărilor asupra apelor receptoare.

35 Potrivit acestui stat membru, Directiva 91/271 nu cuprinde nicio prevedere referitoare la împrejurările sau la frecvența efectuării evacuărilor în apele receptoare. Pentru a stabili dacă anumite sisteme de colectare sau stații de epurare sunt conforme cu Directiva 91/271, ar trebui să se efectueze o evaluare detaliată a randamentului sistemului de colectare sau al stației de epurare în discuție prin examinarea impactului de mediu al evacuărilor asupra apelor receptoare.

36 Și noțiunea „randament suficient” prevăzută la articolul 10 din Directiva 91/271 ar trebui să fie apreciată în lumina obiectivului de protecție a mediului menționat la articolul 1 din această directivă și, așadar, în funcție de impactul asupra apelor receptoare.

37 Deși metoda utilizată de Regatul Unit pentru a calcula ceea ce reprezintă o evacuare unică nu este contestată de Comisie, aceasta nu rezolvă, în opinia Regatului Unit, problema privind faptul că definiția a ceea ce constituie o evacuare poate fi diferită de la un stat membru la altul. Coerența politicilor statelor membre nu ar fi, așadar, garantată dacă conformitatea în raport cu Directiva 91/271 ar trebui să fie stabilită având în vedere producerea și frecvența evacuărilor.

38 În plus, Regatul Unit susține că Comisia săvârșește o eroare prin faptul că se bazează pe volumul evacuărilor pentru a verifica conformitatea sistemelor de colectare și a stațiilor de epurare în raport cu Directiva 91/271.

39 În ceea ce privește în special aglomerarea din Sunderland (Whitburn), Comisia impută Regatului Unit faptul că, la data expirării scadenței stabilite în avizul motivat complementar, anumite încărcări excesive cauzate de furtuni provenind din partea sistemului de colectare din Sunderland situată la Whitburn erau încă evacuate și că, în consecință, sistemul respectiv nu era conform articolului 3 și nici punctului A din anexa I la Directiva 91/271.

40 Astfel, deși frecvența evacuărilor s-a diminuat (în cursul anilor 2002-2004, între 56 și 91 de evacuări pe an și volume anuale de ape urbane reziduale evacuate fără tratare cuprinse între 359 640 m^3 și 529 290 m^3), sistemul de colectare nu ar fi în continuare conform dispozițiilor Directivei 91/271, în special ținând seama de proximitatea apei pentru scăldat din Whitburn și din Seaham și de numeroasele plângeri care au fost înaintate Comisiei privind deșeurile de pe plajele din împrejurimile Whitburn.

41 Regatul Unit consideră că aceste supraîncărcări cauzate de furtuni sunt conforme Directivei 91/271.

42 Regatul Unit apreciază de asemenea că apa pentru scăldat din împrejurimile Whitburn a fost considerată conformă Directivei 76/160/CEE a Consiliului din 8 decembrie 1975 privind calitatea apei pentru scăldat (JO L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 12) și că astfel aceasta este conformă cu Directiva 91/271. În plus, probabil deșeurile nu ar proveni din Whitburn, ci, mai degrabă, din Tyne, unde deversoarele nu ar fi fost dotate cu grătare decât la sfârșitul lunii martie 2010.

43 În ceea ce privește aglomerarea Londrei, Comisia impută Regatului Unit frecvența și cantitatea evacuărilor de ape uzate netratate care provin din sistemele de colectare din Beckton și din Crossness și din stațiile de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden, care sunt de o asemenea amploare încât constituie o încălcare a articolelor 3 și 4, precum și a punctului A din anexa I la Directiva 91/271, iar aceasta în special pentru că evacuările respective au loc chiar și în perioadele de precipitații moderate.

44 În plus, Comisia consideră că articolul 10 din Directiva 91/271 impune ca stațiile de epurare a apelor urbane reziduale, construite pentru a îndeplini condițiile prevăzute la articolul 4 din directiva menționată, să fie concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să aibă un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate.

45 Regatul Unit consideră că aceste stații de epurare respectă dispozițiile Directivei 91/271.

46 Regatul Unit arată de asemenea că sistemul de canalizare al Londrei este foarte vechi și a făcut obiectul unor modernizări progresive din anul 1875. De la adoptarea Directivei 91/271, anumite îmbunătățiri au făcut obiectul unor studii și au fost realizate. Pe de altă parte, anvergura și natura excepțională a lucrărilor care sunt executate pe Tamisa, în valoare de 4,4 miliarde GBP, necesită timp îndelungat. Regatul Unit consideră că implementarea pe termen lung a unei soluții ambițioase nu îl poate penaliza.

Aprecierea Curții

Cu privire la interpretarea Directivei 91/271

47 Astfel cum rezultă din articolul 1 al doilea paragraf din Directiva 91/271, aceasta are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării datorate evacuărilor de ape reziduale (a se vedea în special Hotărârea din 23 septembrie 2004, Comisia/Franța, C-280/02, Rec., p. I-8573, punctul 13).

48 Obiectivul urmărit de Directiva 91/271 depășește simpla protecție a ecosistemelor acvatice și urmărește protecția omului, a faunei, a florei, a solului, a apei, a aerului și a peisajelor de orice efect negativ semnificativ al dezvoltării accelerate a algelor și a plantelor din specii superioare ca urmare a evacuărilor de ape urbane reziduale (Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, punctul 16).

49 În lumina acestui obiectiv, dar și a articolului 191 TFUE trebuie interpretate noțiunile „randament suficient" care figurează la articolul 10 din Directiva 91/271, „precipitații extrem de intense", menționată în nota de subsol 1 din anexa I la directiva citată, și „cele mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive" (BTKNEEC), citată la punctul A din anexa I la aceeași directivă.

50 În primul rând, în ceea ce privește noțiunea „randament suficient", care se referă doar la stațiile de epurare, trebuie să se constate că aceasta nu are nicio delimitare exprimată în cifre, articolul 10 din Directiva 91/271 prevăzând doar că stațiile de epurare trebuie să aibă „un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate" și ținând seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații.

51 În această privință, Curtea a constatat deja existența unei neîndepliniri a obligațiilor în cazuri în care rata de colectare a apelor urbane reziduale sau tratarea acestora era de 80 %, chiar de 90 % din încărcarea existentă (Hotărârea din 7 mai 2009, Comisia/Portugalia, C-530/07, punctele 28 și 53, precum și Hotărârea din 14 aprilie 2011, Comisia/Spania, C-343/10, punctele 56 și 62).

52 Astfel, având în vedere obiectivul urmărit de Directiva 91/271, amintit la punctele 47 și 48 din prezenta hotărâre, netratarea apelor urbane reziduale nu poate fi admisă în condiții climatice și sezoniere obișnuite, altfel Directiva 91/271 ar fi lipsită de sens.

53 Astfel, pentru a îndeplini obiectivul de protecție a mediului, este clar că noțiunea „randament suficient", deși nu este exprimată în cifre, trebuie să fie înțeleasă în sensul că, în condiții climatice obișnuite și ținând cont de variațiile sezoniere, toate apele urbane reziduale trebuie colectate și tratate.

54 În consecință, netratarea apelor urbane reziduale nu poate fi permisă decât în împrejurări ieșite din comun, iar producerea regulată a evacuărilor de ape urbane reziduale netratate ar contraveni Directivei 91/271.

55 În al doilea rând, în ceea ce privește noțiunea „precipitații extrem de intense", prevăzută la nota de subsol 1 din anexa I la Directiva 91/271, trebuie subliniat că aceasta se aplică sistemelor de colectare prevăzute la articolul 3 din directiva menționată, precum și stațiilor de epurare prevăzute la articolul 4 din directivă.

56 Prin nota de subsol menționată, legiuitorul Uniunii a recunoscut că există situații în care nu vor putea fi colectate sau tratate toate apele urbane reziduale. În special, acesta a constatat „că în practică nu este posibilă construirea sistemelor de colectare și a stațiilor de epurare care să permită tratarea tuturor apelor uzate" și că necolectarea și netratarea apelor uzate poate fi permisă în „situații precum cele provenite din precipitații extrem de intense". Totuși, în acest caz, revine statelor membre obligația să decidă ce „măsuri trebuie adoptate pentru limitarea poluării care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor".

57 Or, trebuie să se constate că expresia „precipitații extrem de intense" nu este menționată în nota de subsol 1 din anexa I la Directiva 91/271 decât cu titlu indicativ, această expresie fiind precedată de termenii „în situații precum cele". Astfel, necolectarea sau netratarea apelor uzate poate fi admisă și în alte împrejurări.

58 Cu toate acestea, contrar celor pretinse de Regatul Unit, obiectivul urmărit de Directiva 91/271 nu permite să se considere că aceste alte împrejurări intervin în mod obișnuit și curent, cu atât mai mult cu cât termenul „extrem” arată clar că necolectarea sau netratarea apelor uzate nu poate avea loc în condiții obișnuite.

59 Argumentele Regatului Unit prin care se urmărește să se admită că evacuările ar putea avea loc chiar în afara unor situații excepționale nu pot fi, în consecință, reținute.

60 În plus, trebuie precizat că atunci când un stat membru se confruntă cu o situație excepțională care nu îi permite să colecteze sau să trateze apele uzate, acesta are obligația să adopte măsurile adecvate pentru limitarea poluării, în conformitate cu nota de subsol 1 din anexa I la Directiva 91/271.

61 Pe de altă parte, întrucât noțiunea „precipitații extrem de intense” nu este definită de această directivă, Comisia este îndreptățită ca, în cadrul controlului său privind respectarea dreptului Uniunii, să adopte linii directoare, iar întrucât Curtea nu este competentă pentru a cuantifica obligațiile prevăzute de Directiva 91/271, noțiunea „precipitații extrem de intense” trebuie, în consecință, să fie apreciată în lumina tuturor criteriilor și a condițiilor stabilite de această directivă și în special în lumina noțiunii BTKNEEC.

62 În al treilea rând, noțiunea BTKNEEC, care este menționată la punctul A din anexa I la Directiva 91/271, trebuie, la fel ca diferitele noțiuni avute în vedere de Directiva 91/271 și dezvoltate mai sus, să fie de asemenea examinată ținând cont de obiectivul de protecție a mediului. De asemenea, trebuie observat că obligațiile menționate de această directivă care prevăd colectarea și tratarea tuturor apelor reziduale, cu excepția unor evenimente excepționale sau imprevizibile, trebuie să fie respectate la data stabilită de directiva citată.

63 Noțiunea BTKNEEC, deși nu este prevăzută la punctul A din anexa I la Directiva 91/271 decât în ceea ce privește sistemele de colectare, constituie totuși o noțiune intrinsecă tuturor dispozițiilor Directivei 91/271, care urmărește să garanteze obiectivul de protecție a mediului al acesteia din urmă, evitând în același timp o aplicare prea strictă o normelor prevăzute. Astfel, această noțiune va trebui să fie extinsă și la stațiile de epurare, în măsura în care permite, în anumite cazuri, evacuări ale apelor uzate netratate, deși acestea au efecte negative asupra mediului.

64 Noțiunea BTKNEEC permite, așadar, garantarea respectării obligațiilor Directivei 91/271, fără a atribui în sarcina statelor membre obligații nerealizabile pe care acestea nu le-ar putea îndeplini sau le-ar putea îndeplini doar cu costuri disproporționate.

65 Totuși, pentru a nu se aduce atingere principiului amintit la punctul 53 din prezenta hotărâre, potrivit căruia toate apele urbane reziduale trebuie colectate și tratate, este important ca statele membre să nu invoce decât în mod excepțional existența unor astfel de costuri disproporționate.

66 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, un stat membru nu poate invoca dificultăți practice sau administrative pentru a justifica nerespectarea obligațiilor și a termenelor prevăzute de o directivă. Aceeași situație se aplică în privința dificultăților financiare pe care statele membre trebuie să le depășească prin adoptarea măsurilor adecvate (Hotărârea din 30 noiembrie 2006, Comisia/Italia, C-293/05, punctul 35 și jurisprudența citată).

67 Noțiunea BTKNEEC trebuie examinată realizând un echilibru între, pe de o parte, tehnologia cea mai avansată, precum și costurile preconizate și, pe de altă parte, avantajele pe care le poate aduce un sistem de colectare sau de tratare a apelor mai performant. În acest cadru, costurile ocazionate nu pot fi disproporționate în raport cu avantajele obținute.

68 În acest context, astfel cum susține Regatul Unit, vor trebui să fie luate în considerare efectele asupra mediului și în special asupra apelor receptoare ale evacuărilor de ape reziduale netratate. Consecințele pe care aceste evacuări le au asupra mediului ar permite astfel examinarea caracterului proporțional sau neproporțional al costurilor care trebuie efectuate pentru realizarea lucrărilor necesare pentru ca toate apele urbane reziduale să fie tratate în raport cu avantajul pe care aceasta l-ar procura mediului.

69 În cazul în care colectarea și tratarea tuturor apelor uzate s-ar dovedi imposibilă sau foarte dificilă, statului membru în cauză îi va reveni sarcina de a demonstra că sunt îndeplinite condițiile de aplicare a noțiunii BTKNEEC.

70 În mod cert, jurisprudența Curții prevede că, în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE, revine Comisiei sarcina de a dovedi existența pretinsei neîndepliniri a obligațiilor. Așadar, Comisia trebuie să prezinte Curții toate elementele necesare pentru ca aceasta să verifice existența neîndeplinirii obligațiilor, fără a se putea întemeia pe vreo prezumție de orice natură (a se vedea în special Hotărârea din 26 aprilie 2005, Comisia/Irlanda, C-494/01, Rec., p. I-3331, punctul 41, Hotărârea Comisia/Portugalia, citată anterior, punctul 32, Hotărârea din 6 octombrie 2009, Comisia/Finlanda, C-335/07, Rep., p. I-9459, punctul 46, și Hotărârea din 10 decembrie 2009, Comisia/Regatul Unit, C-390/07, punctul 43).

71 Cu toate acestea, în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, statele membre sunt obligate să faciliteze Comisiei îndeplinirea misiunii sale, care constă, potrivit articolului 17 alineatul (1) TUE, mai ales în a veghea la aplicarea dispozițiilor Tratatului FUE și a dispozițiilor adoptate de instituții în temeiul acestuia. În special, trebuie să se țină cont de faptul că, pentru a verifica aplicarea corectă în practică a dispozițiilor naționale destinate să asigure punerea în aplicare efectivă a unei directive, Comisia, care nu dispune de puteri proprii de investigare în materie, se bazează în mare măsură pe elementele furnizate de eventuali petenți, precum și de statul membru în cauză (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Comisia/Irlanda, punctele 42 și 43, precum și Comisia/Regatul Unit, punctul 44).

72 Prin urmare, rezultă mai ales că, în cazul în care Comisia a furnizat suficiente elemente care evidențiază anumite fapte produse pe teritoriul statului membru pârât, sarcina de a contesta în mod temeinic și detaliat datele astfel prezentate și consecințele care decurg din acestea îi revine statului membru respectiv (a se vedea Hotărârile citate anterior, Comisia/Irlanda, punctul 44 și jurisprudența citată, și Comisia/Regatul Unit, punctul 45).

73 Rezultă din aceasta, în vederea examinării prezentei acțiuni, că, într-o primă etapă, Curtea va trebui să examineze dacă evacuările care provin din sistemele de colectare sau din stațiile de epurare ale diferitelor aglomerări din Regatul Unit sunt rezultatul unor împrejurări care prezintă sau nu prezintă caracter excepțional și, dacă această situație nu se regăsește, să verifice, într-o a doua etapă, dacă Regatul Unit a fost în măsură să demonstreze că erau îndeplinite condițiile de aplicare a noțiunii BTKNEEC.

Whitburn

74 Cu privire la obligația de a dispune de un sistem de colectare în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 91/271, trebuie amintit cu titlu introductiv că, potrivit unei jurisprudențe constante, existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația din statul membru astfel cum aceasta se prezenta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat, schimbările intervenite ulterior neputând fi luate în considerare de Curte (a se vedea printre altele Hotărârile citate anterior, Comisia/Regatul Unit, punctul 50, și Comisia/Spania, punctul 54).

75 În această privință, trebuie arătat că în avizul motivat complementar din data de 1 decembrie 2008 Regatului Unit i s-a acordat un termen de două luni începând de la data primirii acestui aviz pentru a se conforma obligațiilor sale care rezultă din Directiva 91/271. Or, trebuie constatat că, la data stabilită

în avizul motivat, erau efectuate în continuare evacuări prin deversoarele de preaplin de ape urbane reziduale netratate. Numărul de evacuări, precum și volumul acestora nu sunt contestate de Regatul Unit, acesta din urmă afirmând doar că, în mod contrar celor susținute de Comisie, deșeurile găsite pe plajele din împrejurimile Whitburn nu pot proveni din sistemul de colectare de la Whitburn, întrucât conducta submarină utilizată pentru evacuarea apelor uzate este dotată cu grătare de 6 mm, aceste deșeuri provenind probabil din Tyne, unde deversoarele nu au fost dotate cu grătare decât la sfârșitul lunii martie 2010.

76 Pentru a verifica dacă Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligațiile care rezultă din articolul 3 și din punctul A din anexa I la Directiva 91/271, astfel cum susține Comisia în motivul pe care l-a formulat, trebuie efectuată examinarea expusă la punctul 73 din prezenta hotărâre.

77 În primul rând, trebuie să se constate că în urma scrisorii din 2 martie 2005 adresate de Regatul Unit Comisiei, numărul de evacuări de ape uzate indicat pentru anul 2001 era de 310 pentru un volum anual de 561 240 m^3 și că în perioada 2002-2004 acest număr a variat între 56 și 91 pentru volume cuprinse între 359 640 m^3 și 529 290 m^3. De asemenea, trebuie observat că, în perioada 2006-2008, numărul de evacuări de ape uzate pe an a variat între 25 până la 47 de evacuări pentru un volum cuprins între 248 130 m^3 și 732 150 m^3, precum și pentru un volum de 762 300 m^3 pentru anul 2009. Comisia, întemeindu-și observațiile pe frecvența acestor evacuări, precum și pe intensitatea lor, a demonstrat în mod clar că acestea au avut loc în mod obișnuit atât înainte, cât și după expirarea termenului stabilit în avizul motivat complementar, un astfel de număr de evacuări neputând fi legat de împrejurări excepționale. De altfel, Regatul Unit nu invocă în observațiile sale natura excepțională a acestor evacuări.

78 În al doilea rând, trebuie arătat că potrivit unui studiu realizat în anul 2010, ar fi posibil, din punct de vedere tehnologic, să se reducă numărul de evacuări de ape uzate din sistemul de colectare din Whitburn prin lărgirea tunelului de stocare deja existent, aspect care nu a fost contestat de Regatul Unit.

79 În ceea ce privește costurile care trebuie efectuate, precum și avantajele obținute, din studiul menționat rezultă că o îmbunătățire de 0,3 % privind calitatea apelor receptoare ar putea fi obținută prin lucrările de lărgire a tunelului, considerând ca bază 20 de evacuări pe an.

80 Deși îmbunătățirea calității apelor apare ca fiind marginală și că, astfel cum arată Regatul Unit, Directiva 76/160 este respectată, aspect care poate fi luat în considerare în examinarea generală a condițiilor de aplicare a noțiunii BTKNEEC, trebuie să se constate că în observațiile prezentate de părți sau în rapoartele ori în studiile realizate nu au fost menționate în niciun moment costurile pe care le-ar implica o astfel de lărgire a tunelului.

81 Astfel, Curtea nu este în măsură să examineze dacă, într-adevăr, costurile corespunzătoare unor astfel de lucrări sunt excesive și disproporționate în raport cu avantajul obținut pentru mediu.

82 În consecință, Regatul Unit nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că costurile lucrărilor de majorare a capacității sistemului de colectare erau disproporționate în raport cu îmbunătățirea situației mediului.

83 În consecință, Comisia a constatat în mod întemeiat că sistemul de colectare instalat la Whitburn nu îndeplinește obligațiile prevăzute la articolul 3 și la punctul A din anexa I la Directiva 91/271.

Londra

84 În ceea ce privește aglomerarea Londrei, este cert, potrivit înseși precizărilor Regatului Unit, că, la expirarea termenului stabilit în avizul motivat complementar, această aglomerare nu dispunea nici de stații de epurare la Beckton, la Crossness și la Mogden care să asigure tratarea secundară a tuturor apelor urbane reziduale care pătrund în sistemul de colectare, conform articolului 4 alineatul (1) și articolului 10 din Directiva 91/271, și care să garanteze că evacuările care provin din acestea îndeplinesc dispozițiile cuprinse la punctul B din anexa I din directivă, nici de sisteme de colectare la Beckton și la Crossness care să aibă o capacitate suficientă, conform articolului 3 din această directivă.

85 Comisia, întemeindu-se pe un raport al TTSS din luna februarie 2005, arată că au avut loc aproximativ 60 de evacuări pe an de ape uzate care provin din deversoarele de preaplin din Londra și aceasta chiar în perioadele cu precipitații moderate, un volum de mai multe milioane de tone de ape netratate fiind astfel evacuat în fiecare an în Tamisa.

86 În ceea ce privește stațiile de epurare ale sistemului de colectare din Londra, chiar același raport arată că acestea au capacitate suficientă pe vreme uscată, însă o capacitate insuficientă în caz de precipitații.

87 Regatul Unit nu contestă situația de fapt invocată de Comisie și amintește că, într-adevăr, se află în curs un proiect de construcție a unui nou tunel de 30 km lungime dedesubtul părții fluvio-maritime a Tamisei pentru a stoca evacuările deversoarelor din sistemul de colectare și pentru a le dirija către stația de epurare de la Beckton în vederea tratării lor. De asemenea, se preconizează construirea unui alt tunel, Lee Tunnel, cu scopul de a reduce evacuările din deversoarele sistemelor de colectare din Beckton și din Crossness. În sfârșit, sunt în curs lucrări de îmbunătățire în vederea majorării capacității stațiilor de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden.

88 Pentru a verifica dacă Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligațiile care rezultă din articolele 3, 4 și 10, precum și de la punctul A din anexa I la Directiva 91/271, astfel cum susține Comisia în motivul formulat, va trebui de asemenea să se efectueze examinarea prevăzută la punctul 73 din prezenta hotărâre.

89 Trebuie să se constate că Comisia, bazându-se pe raportul TTSS menționat la punctul 85 din prezenta hotărâre și necontestat de Regatul Unit, care menționează că frecvența evacuărilor, precum și volumul acestora se produc nu doar cu ocazia unor evenimente excepționale, ci și în caz de ploi moderate, a demonstrat în mod vădit caracterul obișnuit al evacuărilor de ape uzate în Tamisa.

90 În ceea ce privește imposibilitatea tehnologică de a reduce numărul de evacuări de ape uzate din sistemul de colectare din Londra, precum și caracterul disproporționat al costurilor în raport cu avantajul obținut pentru mediu, trebuie observat că, în luna aprilie 2007, Regatul Unit a decis să efectueze lucrările propuse de raportul TTSS din luna noiembrie 2005 constând în special în construirea unui nou tunel subteran. Astfel, există soluții tehnologice pentru problema sistemului de colectare din Londra, iar costurile acestora nu pot fi considerate disproporționate, având în vedere că Regatul Unit a luat deja decizia de la le implementa.

91 În ceea ce privește argumentul Regatului Unit potrivit căruia nu se poate reține că acesta nu și-a îndeplinit obligațiile, întrucât încă de la intrarea în vigoare a Directivei 91/271 au fost examinate proiecte având drept scop să asigure conformitatea cu aceasta, iar lucrările care au fost decise sunt costisitoare și pot fi realizate doar în mai mulți ani, trebuie amintit că existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația din statul membru pârât astfel cum aceasta se prezenta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat complementar, și că un stat membru nu poate obține respingerea acțiunii pentru simplul fapt că activitățile și lucrările care vor avea drept rezultat în viitor eliminarea neîndeplinirii obligațiilor sunt în curs. Astfel, în lipsa unei

modificări a unei directive de către legiuitorul Uniunii pentru a prelungi termenele de punere în aplicare, statele membre au obligația să se conformeze termenelor stabilite inițial (a se vedea Hotărârea din 8 iulie 2004, Comisia/Belgia, C-27/03, punctul 39).

92 În consecință, Regatului Unit avea obligația să inițieze în timp util procedurile necesare pentru transpunerea Directivei 91/271 în ordinea juridică națională, astfel încât aceste proceduri să fie finalizate în termenul prevăzut la articolul 3 alineatul (1) prima liniuță și la articolul 4 alineatul (1) prima liniuță din această directivă, și anume la 31 decembrie 2000.

93 În consecință, Comisia a constatat în mod întemeiat că sistemul de colectare instalat la Londra (Beckton și Crossness) nu îndeplinește obligațiile prevăzute la articolul 3 și la punctul A din anexa I la Directiva 91/271 și că, prin nesupunerea unei tratări secundare sau a unei tratări echivalente, conform articolului 4 din această directivă, a apelor urbane reziduale provenite din aglomerarea Londrei (Beckton, Crossness și Mogden), Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 91/271.

94 Rezultă din considerațiile de mai sus că neîndeplinirea obligațiilor imputată de Comisie Regatului Unit este dovedită pentru toate aglomerările avute în vedere în cererea sa introductivă.

95 În consecință, trebuie constatat că, prin neasigurarea:

— unei colectări corespunzătoare a apelor urbane reziduale din aglomerările cu EL mai mare de 15 000 din Sunderland (Whitburn), precum și din Londra (sistemele de colectare din Beckton și din Crossness) conform articolului 3 alineatele (1) și (2), precum și punctului A din anexa I la Directiva 91/271 și

— unei tratări corespunzătoare a apelor urbane reziduale din aglomerarea cu EL mai mare de 15 000 din Londra (stațiile de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden), conform articolului 4 alineatele (1) și (3), articolului 10, precum și punctului B din anexa I la Directiva 91/271,

Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestei directive.

Cu privire la cheltuielile de judecată

96 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Unit la plata cheltuielilor de judecată, iar acesta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Prin neasigurarea:

— unei colectări corespunzătoare a apelor urbane reziduale din aglomerările cu un echivalent-locuitor mai mare de 15 000 din Sunderland (Whitburn), precum și din Londra (sistemele de colectare din Beckton și din Crossness) conform articolului 3 alineatele (1) și (2), precum și punctului A din anexa I la Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale și

— unei tratări corespunzătoare a apelor urbane reziduale din aglomerarea cu un echivalent-locuitor mai mare de 15 000 din Londra (stațiile de epurare din Beckton, din Crossness și din Mogden), conform articolului 4 alineatele (1) și (3), articolului 10, precum și punctului B din anexa I la Directiva 91/271,

Regatul Unit nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestei directive.

2) Obligă Regatul Unit la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături